

Bilgisayarla yeniden keşfedilen multimedia

Yrd.Doç.Dr. OĞUZHAN ÖZCAN
MSÜ Mimarlık Fakültesi
e-posta: oguzhan@i-museum.org.tr

Multimedia kavramı eskiden de vardı; ama biz onu bilgisayar teknolojisiyle yeniden keşfettik. Multimedia kavramının gerçek yüzü nedir? Yaşamımıza, sanatsal boyutu yansıyor mu?

BT/haber, bu soruların yanıtını Oğuzhan Özcan'ın üzerinde uzun zamandır çalıştığı ilk kitabı "mekansal multimedia" için sakladığı ve Türk basınında ilk kez yayınlanan çok özel arşiv görüntülerinin de bulunduğu fotoğraflarla açıklıyor. Bu yazının sürekli güncellenen elektronik uyarlamasını www.i-museum.org.tr'den de izleyebilirsiniz.

Nereye kadar multimedia?

'Multimedia', bilgisayar teknolojisi dilinde, görsel, yazılı ve işitsel malzemenin oluşturduğu bileşimi tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Dilimizdeki karşılığı 'çoklu ortam' olarak önerilmesine rağmen İngilizce'deki karşılığının kullanımı yaygın şekilde kabul görmektedir.

'Multimedia', kavram olarak bakıldığında bilgisayar teknolojisinden daha da önce vardı. Örneğin,

©1995 Keskin Color Matbaası. Mekansal multimedia ve ses ve ışık gösterisi: Sultanahmed Camii'nde bir ses ve ışık gösterisi. Bu tür gösterilerde konu olarak ele alınan mekanda ışık tasarımı görsel iletişimi sağlamakta, sesli anlatımın bu iletişime katılmasıyla da anlatılmak istenen konu tam anlamıyla çoklu bir ortam içinde tasdim edilmektedir. Yukarıdaki anlamıyla ele alındığında bu tür gösterileri mekansal multimedia olarak tanımlayabiliriz.

antik dönemde, bir filozofun, öğrencilerine bir konuyu açıklama şekli de bir multimedia idi.

Bu açıdan bakıldığında ilk analog ve optik multimedia uygulaması, gramofonla eşleştirilmiş sesli sinema tekniğiyle ortaya çıktı. Elektronik ve iletişim teknolojisinin gelişimine paralel olarak da, multime-

dia tekniğinin kullanımı özellikle televizyon yapımcılarının vazgeçemediği, etkileyici bir takdim tekniği haline geldi. Günümüzde, televizyon izleyicileri, video konferans, sohbet ve yarışma programlarına sayısal telefonla doğrudan katılabilir, 'televote' tekniğiyle oylama yapabilmekte ve böylelikle bu tak-

dim türünü en etkili bir şekilde kullanabilmektedir.

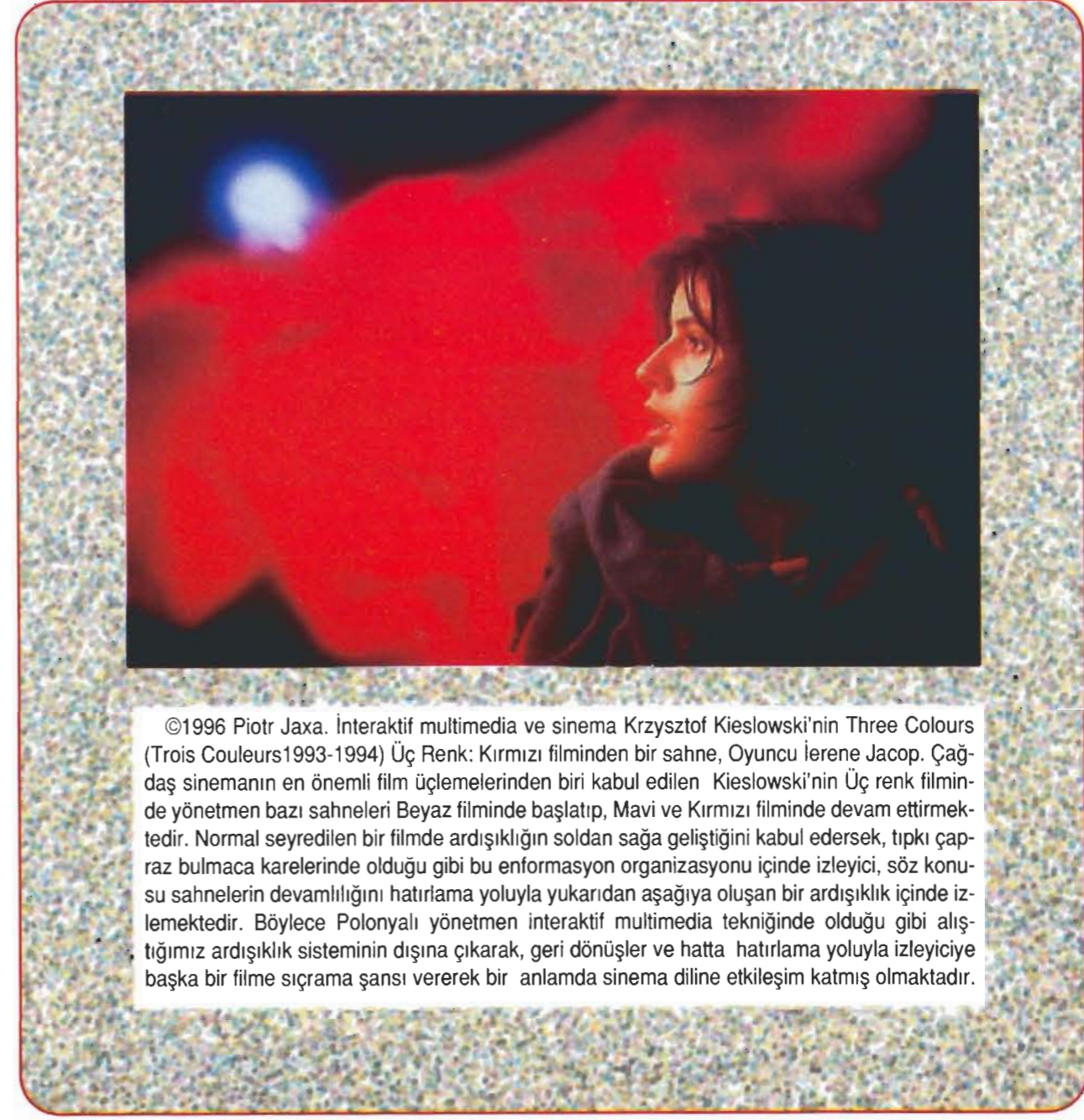
Genellikle mekânîk ve elektronik aygıtların organize ettiği, birbirinden bağımsız durumda bulunan kayıtların oluşturduğu bir takdim tekniği olan multivizyonda da multimedia kavramını bulmak mümkündür.

Daha geniş bakılsaydı multimedia izleyiciyi, birden fazla aygıtın oluşturduğu, ışık, ses ve görüntünün yer aldığı mekân içerisine alan bir takdim türü olarak tanımlanabilir. Bu açıdan ışık ve ses gösterileri, konserler ve sahne sanatları da multimedia kapsamına alınabilir.

Ancak multimedyanın yukarıdaki çerçevede oluşmuş anlamı bugün bütünüyle değişmiştir. Çünkü bugün multimedia bilgisayar teknolojisinin uygulamaları sayesinde, görsel, yazılı ve işitsel anlamların tek bir ortamda organize edilebildiği, her gün kullanabildiğimiz bir takdim tekniği haline gelmiştir.

Multimedia bu açıdan, kullanıcıya yeni deneyimler kazandırmaktadır. Örneğin bir tasarımcı, tasarımını, bir film yönetmeni ya da bir reklamcının kullandığı anlatım tekniğiyle sunabilmektedir. Elektronik multimedia, mimari takdim kavramını değiştirmiş ve gösteri sanatlarının uygulama alanlarını da içererek potansiyelini geliştirerek **Etkileşimli ortamlar ve multimedia**

Ancak bilgisayar teknolojisinin gerçek katkısı, bilginin takdiminin de ötesindedir.

©1996 Piotr Jaxa. İnteraktif multimedia ve sinema Krzysztof Kieslowski'nin Three Colours (Trois Couleurs 1993-1994) Üç Renk: Kırmızı filminden bir sahne, Oyuncu Ierene Jacop. Çağdaş sinemanın en önemli film örneklerinden biri kabul edilen Kieslowski'nin Üç renk filmindedir. Normal seyredilen bir filmde ardışıklığın soldan sağa geliştiğini kabul edersek, tıpkı çarpaz bulmaca karelerinde olduğu gibi bu enformasyon organizasyonu içinde izleyici, söz konusu sahnelerin devamlılığını hatırlama yoluyla yukarıdan aşağıya oluşan bir ardışıklık içinde izlemektedir. Böylece Polonyalı yönetmen interaktif multimedia tekniğinde olduğu gibi alıştığımız ardışıklık sisteminin dışına çıkarak, geri dönüşler ve hatta hatırlama yoluyla izleyiciye başka bir filme sızma şansı vererek bir anlamda sinema diline etkileşim katmış olmaktadır.

'Hypermedia' ya da 'interaktif multimedia' olarak da bilinen bilgiyi organize eden ve gerektiğinde bilginin değiştirilmesine de izin veren bir sistemdir. Başlı ve sonu belli olan, kesin ve değiştirilmesi

söz konusu olmayan takdim türüdür. İnteraktif multimedia, istediği herhangi bir bilgiye söz konusu ortamda erişebilir.

Günümüzde kullanıcılar ve tasarımcılar hypermedia adının yerine daha çok interaktif multimedia adını kullanılmamasını tercih etmektedirler.

İnteraktif multimedia, sistemlere verilebilecek en iyi örnek etkileşimli ansiklopedi ve kitap uygulamalarıdır. Bu tür uygulamalarda, metin içinde yer alan belirli bir sözcüğün anlamı, sözcük tıklanıldığında ortaya çıkabilir; sözcüğü daha iyi anlamak için sözcükle ilgili görsel, yazılı

ve sözlü açıklamalar da dinlenebilir. İnteraktif multimedia'nın en önemli farkı şudur: Multimedia önceden hazırlanmış bir senaryo içinde izlenir ve başlangıcı ve sonucu bellidir. İnteraktif multimedia ise başlangıcı bellidir ama sonucu kullanıcının modifikasyonlarıyla belirlenir.

Multimedia ve interaktif multimedia, teknolojiye gelişimin paralelinde bilgisayarların yoğun kapasitede bilgiyi depolamasıyla, yazılım ve donanımlardaki artan hızla daha da ileri bir noktaya ulaştılar. Masaüstü kullanımını, optik depolama ve bilgiyi etkileşimli olarak kullanmaya olanak veren kom-

©1996 The VUE. Enformasyon organizasyonu ve sinema: Peter Greenaway'in The Pillow Book (Tual Bedenler, 1996) filminden bir sahne. İngiliz yönetmen bu filmde standart ekran boyutlarıyla oynayarak, bazen yukarıdan/aşağıdan bazen yanlardan ekran boyutunu daraltarak ve ana ekran üzerine küçük ekranlar açarak, özellikle video tekniğinde kullanılan görsel efektleri sinema anlatımına katmayı denemektedir. Bunun daha da ötesinde multimedyanın ruhunda yer alan görüntü, yazı ve ses organizasyonunun sinemadaki karşılığını yönetmen, görüntülerin üzerine görsel efektlerle yazı düşürerek ve müzik ezgileri katarak sağlamaktadır.

kullanılan kompakt diskler (CD-TV) sayesinde, IBM'in 1960'lı yıllarda ilk uygulamalarını başlattığı multimedia ve daha sonra gelişen interaktif multimedyanın günlük kullanımındaki yeri yavaş yavaş arttı.

Bugünün bilgisayar ağlarının sağladığı teknoloji ve 1995 yılında Netscape firmasının geliştirdiği yazılımlarla multimedia yayıncılığı yapılmasına olanak tanınmış; bu sayede multimedyanın kullanıcı sayısı daha da artmış ve multimedia kavramı daha da zenginleşmiştir.

Multimedia yayıncılığı telefonda sonra geliştirilen en önemli uzaktan iletişim tekniğidir. Bu teknik sayesinde görüntülü iletişim (telekonferans), elektronik alışveriş ve bilgi postalama fonksiyonları geliştirilmiştir. Söz konusu tekniklere fonksiyonel multimedia adı da verilmektedir.

Günümüzde multimedia basit iş takdimlerinden süper televizyon yapımlarına, bankacılıktan, sanal alışverişe kadar uzanan geniş bir uygulama alanı bulmaktadır.

Teşekkür:

www.i-museum.org.tr'nin yayınlanmasını sağlayan Connet yöneticilerine ve bu metinde yayınlanan özel görüntülere izin verdiği için İstanbul Kültür ve Sanat **Oğuzhan Özcan**

©1997 Ferda Çağlayan, Yeni Yüzyıl Gazetesi Özel Arşivi. Mekansal multimedia ve sinema: Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayında, Berndt Heller'in özgün müziğini İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nın seslendirdiği, Fritz Lang'ın 1926 yapımı Metropolis klasiğinin dünya çapında ikinci gösteriminden bir sahne (Nisan 1997). Bu gösterideki ilginç nokta günümüz sinema tekniğinde tek bir bütün haline getirilen (ayrıştırılmayan) görüntü ve ses bileşkesinin birbirinden ayrı kaynaklardan ama eşleştirilmiş olarak sinema projesiyonu ve canlı orkestra eşliğinde yapılmış olmasıdır. Söz konusu gösterideki mantık, gösteri anında birbirinden ayrı bilgilerin tek bir bilgisayar ortamında birleşmesiyle elde edilen elektronik multimedia ile aynı mantığı paylaşmaktadır.

©1996 İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Arşivi Mekansal multimedia ve opera: İstanbul Devlet Operası'nın, İstanbul Festivali kapsamında konunun geçtiği gerçek mekan olan Topkapı Sarayı'nda sergilediği Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma Operası'ndan bir sahne. Benzeri dünyada çok az yapılan bu tür gösterilerde, ses, müziğin en gelişmiş bileşiminin olduğu operanın mimari mekanda sunulmasıyla gerçek bir mekansal multimedia sunumu doğmaktadır.

